

ACC. N:R M. 8476:1-44

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: avskr. 1942. Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

Geologi.	s. 1.
Våra torvmossar.	s. 13.
Asarum	s. 16.
Iselvar.	s. 23.
Gyttja.	s. 24.
Isrefflor i Bergen.	s. 25.
Yrkesutövare.	s. 32.
Julen.	s. 37.
Odöpt barn.	s. 39.
Fornminnen.	s. 42.
Skolor.	s. 43.

ACC. N:R.

M. 8476 /

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Geologi.

Innan vi övergå till att betrakta den lilla fläck som kallas Asarum, måste vi ta en vidsträcktare överblick över landet !

Över hela jordklotet utgöres den fasta stommen av såkallat Urberg = Gråberg. Bestående i hufvudsak av Granit och Gneisarter, av olika färg, hårdhet och sammansättning. Asarum befinner sig i en utkant av det väldiga urbergstäck som Geologerna kalla: " Den Baltiska skölden ". Ett av jordens äldsta bergmassiv, vars uppkomst tillhör jordens urtid. Den så kallade " arkeiska tiden ". Under de nästan omätliga tidsrymder som sedan förgått har genom kemisk och mekanisk förvittring, Det rinnande och i svallning varande vattnet, samt atmosfärliliernas inverkan, och sist, men icke minst Istidens glaciärer, ombildat och förstört de ursprungliga bergen så att endast fragment av dessa återstå såsom synliga upphöjningar i våra dagar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:2.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnmåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bergens nuvarande form och utseende, har förutom de ovannämnda orsakerna, äfven uppstått genom våldsamma vulkaniska omstörtningar! Betraktar man med ett forskande öga den jämförelsevis flacka terräng som utbreder sig över så gott som hela nuvarande Ringamåla socken (= Förr Asarum). Der alla de rinnande vattnen sakta och stilla framflyta, kan tanken utan svårighet finna, att denna plana yta blivet en följd av den gamla utbrända Mie - Vulkanens sista förfärliga utbrott. Då genom instörtning sjön Mien bildades. Som nästan cirkelrund och med en halvmils diameter utgör sjelva krateröppningen av den i urtiden befintliga väldiga vulkan som här fanns !

Som förr omtalats, har bergarterna på ett egendomligt sätt blandats om, och i varandra - Ett verkligt kaos - Följaktligen har dessa olikartade sammanblandningar egt olika motståndskraft *emot de förstörande krafter som sedan nedbrutit* och raserat de ursprungliga bergmassiven. Ingen provins i vårt land eger en sådan rikedom på små bergknallar, här och där nakna och kala men till största delen överlagrade med Istidens efterlämnade produkter så att de gemenligen gå

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8476:3

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

under namn av backar. Ehuru deras innersta kärna ändå överallt består av urberg. Någon författare har liknat Blekinges markyta vid en: "Knottrig potatis", Och härifrån utgör Asarum icke något undantag. Förr torde det erbjudet stora svårigheter att nöjaktigt förklara uppkomsten av denna invecklade typografi Men de många stenbrott som upptagets i en mycket stor del av socknens bergsknallar, gör det möjligt även för en, icke vetenskapsman, att genom iakttagande av den av olika arter sammangytttrande berggrunden förstå att dessas olika hårdhet och motståndskraft varit hufvudorsaken till den så omvexlande markytans form och beskaffenhet.

Ingen provins lär heldre kunna uppvisa ett så stort antal Förekastningsbranter som Bleking och Asarum har ett icke obetydligt antal. Men dessa liksom allting annat i Bleking endast i fickformat och av obetydliga dimensioner. Men i stället så mycket talrikare. En vackert förklyftad sådan brant är den som finnes att se vid sidan av landsvägen mitt i Asarums by. (Vester-Hulta backen) Hintzebergets tvärbranta stup mot Mieån vid Karlshamn (Tillhörde Asarum, före inkorporeringen) Var före sin söndersprängning för byggnadsplats till fabrikerne derstädes, ett mycket vackert exempel, på

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

M. 8476:4

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

samma gång som dess af många olika arter och dito olika färger bestående bergarter som i skarp solbelysning företedde den mest prunkande färgprakt var en högst tilltalande syn, som kunde tillfredsställa ett färgsinne med högt ställda anspråk. (Rekommenderas att skåda dess höga parti norr om fabriken en solig förmiddag. Färgprakten är värd att se !) Föreläsningsbranter förekomma lite "öfverallt". Bruaberget vid Marieberg, Ett strax vester om Svängsta o Öjavads egor samt ett längre norrut ovanför Åkeholm. Dessa båda sednare ha egendomligt nog de nedbrustna partierna öster om den upprättstående bergväggen. Vid Jordgöl finnes en av 1/2 kilometers längd i vars, vester om klinten sjunkna parti uppstått större mossar och den lilla långsträckt Jordgöls sjö ett tiotal meter från själva bergväggen. I Bökemåla finnes 5 st. varaf alla ha små sankar kärr i fördjupningen på vestra sidan. Och längre både österut och norrut finnes många sådana brustna parti. De flesta med hufvudriktning i norr och söder. Mängden och formen av dem visar tydligt de olika hårda bergarternas sam-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:5

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- mansättning. Ingenstädes har bildats ett större sammanhängande stycke av samma bergart, som kunde ge ⁷²upphov till en mäktigare förkastningsbrant. De gamle gubbarne kallade dessa branter för ättestupor.

(Obs: Det förut insända materialet, angående bergarter. Får inflickas i denna beskrifning på de ställen der det passar)

Innan vi slutar kapitlet om bergen , torde vara på sin plats att även omnämna något om bergen i hafsbandet all den stund Asarums hela södra gräns utgöres av Östersjön.

Såväl den nuvarande strandbyggden, som hela Asarums socken har under jordens olika utvecklingsskeden flera gånger varit ^{djupt}nersänkt under hafsytan . Socknens högsta punkt uppe i Askaremåla ⁰när 107 meter, och hade således både under Ancylus - sjön och Littorina - havets högsta nivå nära 40 meter vatten över sig. Följaktligen var landet med detta vattendjup temligen lungt, hur stormig och upprörd ytan var och man kunde därför vänta att här finna " leraflagringer ", men dessa ha av Istidens inlandsis och glaciärer skrapats bort så

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8476:6.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:.....
Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att av de Jordlager som funnos före istiden finnes intet kvar någonstädes i Bleking, ej heller i Asarum.

Men det var om kustbergen vi skulle tala. Här i hafsbandet der den stormande sjöns hela slagkraft ligger på, äro alla mot sjön vettande klippor glattslipade Och här finnes ej såsom längre in i landet spår av gamla strandvallar Något som man tycker borde förekommet alldenstund landet höjer sig cirka $1/2$ cm varje år. Men de märken som kunde förekomma ha undan för undan av vattnet slipats bort. En följd av den obetydliga höjningen.

Kvartärtiden.

Det sista av jordens utvecklingsskede kallas av geologerna för kvartärtiden, och indelas i två perioder Istiden och nutiden (Det föregående skedet kallades Tertiärtiden).

Under istiden skedde en märklig förändring i klimatet. Hvars orsak ännu är höljt i dunkel. Efter tertiärtidens höga värme, som tillät en tropisk växtlighet uppe på Spetsbergen och som gav upphov till dervarande stenkolslager inträdde en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:7

Landskap: Blekinge Uppptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Upppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

förfärlig köld så att inlandsisen från Skandinaviska höglandet trängde fram långt ner i mellersta Tyskland. Vid denna ismassas framskridande rörelse undanskaffades och ombildades de förutvarande jordlagren och avlagrades på nytt såsom moränbildningar och smältvattensbildningar såsom grus sand och lera. De jordbildningar som på detta sätt uppstodo kallas för Istidsavlagringar (äfven Diluviala aflagringar). Hela vårt nuvarande jordlager består (i Sverige) av dessa aflagringar och det är dessa vi nu skulle något sysselsätta oss med.

Såväl i en stor del av våra ~~små~~ småsjöar , som även i vissa kärr och djupare sänkor finnes ett slags lera som på grund av sin färg kallas för " Blålera ". Naturligtvis en istidsprodukt och består av fint bergmjöl som uppstått genom de lösryckta bergblockens oupphörliga nötning mot varandra, men som avsatts på de ställen der vid tiden för deras bildning , fanns lugnvatten (Vid grävning av djupa brunnar har på 15 - 17 alnars djup funnits blålera fastän

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 8476:8.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de överliggande lagren som bildats senare bestå av annan material) Denna blålera är till stor del uppblandad med små stenar, både rundade och mera kantiga. Leran anses icke förmånlig till förbättring av åkerjorden ehuru den på många ställen är så pass fet att den duger till murbruk.

(Blålerans omformning beskriven av Villi Ule. Professor vid Rostocks universitet .)

I alla sänkor i hafvets närhet och någon kilometer upp från hafvet finnes deremot brun varvig åkerlera. Av denna lera göres tegelsten lerrör till täckdiken i åkrarne. Pottemakerne göra härav lerkärl och härav blir det aldra bästa murbruk i själva härden av eldstäderna som betydligt överträffar kalkbruket. Men har lättare att upplösas i regn och vatten än kalkbruk. Ursprungligen har även denna varit blålera men dess omformning beskriver geologerna sålunda: " På ställen der luften lätt kommer åt förruttnade växtdelar förvandlas dessa, i det de samtidigt bearbetas av dagmaskar och bakterier, till fruktbar mull. Då denna är rik på kolsyra, trä-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8476:9

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ger med det nedsipprande vattnet både syra och kolsyra ned i de underliggande lagren; blålerans kalkinnehåll utvaskas och syret kommer jernet att förvittra. Det bildas och blåleran förvandlas till rödlera".

Jannebergs tegelbruk använder sådan lera till sina fabriksprodukter, Tegel, takpanna, tegelplattor och tegelrör. I min barndom fanns så kallade "tegelugnar" både i Duveryd (ett hundra meter söder om gården grunden synes än) och Horsaeryd, samt tvenne i Stilleryd. Vid dessa tillverkades för hand klumpiga enkupiga taktegel och grov tegelsten i dimension 6 tum bred 3 tum tjock och 12 tum lång. Verksamheten upphörde cirka 1870.

Åkerleran som förekommer i alla sänkor i hela Asarums utbygd är förstklassig åkerjord fastän tungskött och hårdnar i torkan så att der uppstår tätt med sprickor i ytan varvid alla sädes såväl som ogräsrötter slitats i sär!

Rullstensgrus kallas av allmogen vanligen "Jätter" och har förutom såväl groft som fint grus även en smula ler-

Blålerans om-
formning be-
skrivna av
"Villi Hle". Pro-
fessor vid Ros-
tocks universi-
tet.

a

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8476:10.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....

Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....

Socken: Asarums..... Berättat av:.....

Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-- blandning samt massor av större och mindre stenar. Alltsammans sammankittat och förhårdnat till en kompakt massa, så hård att när man med spettet vill lossa en sten icke större än en knytnäves storlek, sitter denna så hårdt som om den vore ingjuten i cement. Hårdheten i detta jordlager förorsaker att spettet ger ifrån sig ett klingande ljud vid varje stöt. Men jorden bruten till 50 a 60 cm djup samt gödslad i några år bär dock god gröda och står sig mycket bra även i sträng torka. Frukten av Äpplen och Päronträd som planterats på sådan jord utmärker sig för en god smak och blir ovanligt hållbar. d.v.säga: Håller sig längre än annan frukt, vuxen på bättre jord förrän den ruttnar. Min egen täppa består av sådan jord. Men brytes den ej till större djup än annan lösare jord är den värdelös!

Nästan alla skogbeväxta backar i hela Asarums skogsbygd består av denna jordart. All skog på denna jord blir av prima kvalitet men den växer sakta. Att vårt Svenska furu vunnit världsrykte beror just härpå !

När vi gräpde vår brunn hade vi ett 4 meter tjockt lager

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8476:11.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jätter att gå igenom - Arbete med stort A !

Jordlagrens utbredning, under och vid tiden för isens afsmältning har försiggått på ett så märkvärdigt och invecklat sätt att det fordras en geolog att klargöra härför. Jag erkänner villigt min oförmåga ! Se här hur jordlagren lågo vid min brunnsgrävning: Överst, ett tunnt lager av mylla bildat av svämsand = (Mjellsand) Dernäst, ett cirka 12 a 15 cm tjockt lager av groft grus, äkta god mursand. Derunder ett 4 meter tjockt lager av hård jätter = Krosstensgrus. Derunder gräfdde vi en och en half meter i sammanblandat jätter något lösare än det öfra lagret och med inblandning av grov sand = Mursand. Det var detta lager som var vattenförande! - -

Svämsand har jag i förut insända uppsatser redogjort för, vill endast tillägga detta: Både svämsandens förekomst i det aldra översta jordlagret, som de öfverhörliga krökar denna sands aflagring beskriver under sin utredning, tyckes ge vid handen att detta lager är ett av de sista som iselvarne aflagrat och vid tiden för denna sands utbredning måste de

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:12.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

flesta upphöjningar på jordytan legat bara och isen från deras krön allaredan varit afsmält. I annat fall kunde ej de ctaliga krökar som sandreflarna beskriver kunnat uppstå. Man finner ytterst sällan svämsand på någon höjd och aldrig på någon större höjd, åtminstone här i orten. Dessutom grenar sandaflagringen sig alltid då den möter någon brant uppstigande höjd.

Ännu en egendomlighet må påpekas: Många av våra odlade sänkor har ett mer eller mindre tjockt lager dyjord i ytan men när man grävt igenom detta (vid dikning) finnes ett lager svämsand inunder. Dock förekommer ingen svämsand på botten i någon mosse vars torflager är över meterdjupt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:13.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Våra torvmossar.

Emedan jag flera gånger byggt torklador vid Mossar der torvupptägn^{ing} skett och särskildt då jag en gång var arbetsledare vid sådan bränntorvsupptagning hade jag ett ypperligt tillfälle att iaktaga torvjordens bildning. Resultatet av mina iakttagelser skall jag här nedan redogöra för.

Det förefaller mycket troligt att efter isens avsmältning alla sänkor varit vattenfyllda, så att både sjöarnes storlek och antal på den tiden varit betydligt större än längre fram i tiden (De nu så vanliga sjöavtapningarne togo ej någon fart i våra orter förrän mot slutet av 1860 talet)

Efter istiden vet vi att genomsnittsklimatet var flera grader varmare än nu varför växter av alla slag frodades i allsköns välmåga varheltst en fläck torrmark stod till buds. Löst slam som i riklig mängd fanns på markytan spolades vid regnväder ner i vattensamlingarne. Detta tillika med löv, bark

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8476:14

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....

Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....

Socken: Asarum..... Berättat av:.....

Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och en massa växtämnen som samlades i vattnen ruttnade opp och bildade en fet gyttja som utgör det aldra understa lagret i en djup torvmosse. Denna gyttja är emellertid oduglig till att ta upp till bränntorv. Den tyckes vara fet som såpa, har vid sitt första framtagande i luften en grå färg men svartnar så att den blir mörk som sot i mån som den torkar. ovanpå detta finnes ett tunnt lager som är hopfiltrat till en seg massa och efter vad jag tror är rester av vass och säv. Der- efter kommer ett brunt lager av betydlig mäktighet som är rester av vitmossa, något högre upp är detta lager betydligt mörkare Och först från och med nu kan torflagret börja an- vändas till bränntorv. Förut har ej några barkflingor av björk kunnat upptäckas i massan men förekommer nu och längre upp mot ytan rikligt (Björknäver ruttnar ej gerna). Om jag här- av skulle våga en gissning tyckes det som om björken inkommet efter en del andra växter och ej från första början.

Detta bränntorvslager kan ha mycket olika tjocklek eller mäktighet från 1 till 2 a $2\frac{1}{2}$ meter. Längre upp börjar furu-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8476:15

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-stubbar att finnas. ofta i mycket stort antal och jag har sett torvmossar der tre lager stubbar funnos ovanpå varandra (Men i den mossen der jag lät gräva ett hål ner till bottnen fanns ej mer än ett lager av stubbar åtminstone i den ändan av mossen som då togs torv i).

På ett ställe uppe i Småland der 3 lager av stubbar lågo över varandra, syntes spår efter eld (kol och bränder) vid det understa lagret. Detta bevisade att under den höga värme som rådde en period efter isens avsmältning stod vattnet betydligt lägre än nu. Ty naturligtvis måste det varit torrmark så djupt nere dåförtiden annars hade furorna omöjligt kunnat växa.

På Granefors egor finnes en större torvmosse der torf upptogs under många år för att användas till bränsle i ungnarna å Granefors Kopparverk men torvuppteckningen upphörde för många år sedan, emedan de nutida arbetslönerna drevo tillverkningspriset så högt att torven blev dyrare än den importerade stenkolen.

Förr då en mängd brännerier funnos i socknen togs det

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:16.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

upp massor av bränntorv som vann strykande åtgång vid brännerierna. Det finnes troligen intet hemman i socknen som ej har någon torvmosse på sitt område. Emedan nästan varje mosse hur liten den är innehåller ett mer eller mindre tjockt lager av torvjord på djupet. Doch får man ej härav dra den slutsatsen att bränntorv skulle kunna tagas var som helst. Endast där torvlagret är tjockt har torvjorden hunnit sammanpackas och förvandlas så att den är duglig till bränsle!

Om torven ej vore i så hög grad beroende av solens och luftens värme, som ännu så länge utgör enda sättet att få bort vattnet ur den så att den duger till bränsle. Skulle Nationalekonomiskt sett, mycket vara vunnet för att förbättra vår handelsbalans. Emedan landets rikedom på torvmossar skulle göra all import av stenkol överflödig Tyvärr, har det under våta somrar sina stora svårigheter att kunna få torven tillräckligt torr! Och ganska många "Breor" = (Utbredda fält af beredd torv) ha genom regn blivit totalt förstörda.

I ångpannor är torven, isynnerhet den som tages ur djupa

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:17

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:.....
Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och väl " mognade " mossar ett ypperligt bränsle, som då den är bra torr nästan går upp mot stenkol och kan i bränslevärde mäta sig med björkved, men ej med Bok. Men i bostäder lämpar den sig ej så bra, på grund av sin fräna och ytterst obehagliga lukt Och askan från torv duger ej alls, i likhet med träaska till jordförbättringsmedel.

Det är något underligt med en större mosse eller Myr! Vid första anblicken verkar den fränstötande och fientlig Och fastän alla människans sinnen både reagera och bli på ett obehagligt sätt tilltalade, när man gör en närmare bekantskap med ett moss eller myrfält Ligger dock något lockande bakom det hela, som gör att den som med öppen blick och vaket intresse tar del av vad ett sådant fält har att bjuda på, finner både riklig näring för vettgirigheten och upptäcker många egendomligheter som i hög grad äro värda att beaktas. Fastän det säger sig själv att en person som i likhet med mig är i avsaknad av alla förkunskaper, och utan alla hjälpmedel och instrument icke kan tillnärmelsevis erhålla de resultat

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8476:18.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som en vetenskapsman. Men jag skall försöka ge ett begrepp om vad min enkla iakttagelseförmåga har funnit på mossfälten!

Jag sade härofvan att: Alla människans sinnen reagera mot mossarnes bekantskap och ~~och~~ vill först förklara detta yttrande !

Vid första betraktandet förefaller hela mossytan att vara själva inkarnationen av fattigdom och brist. Den övervägande färgen på en orörd mosse är brunt och grått, fattigdomens färg tillfullo. Ytans yttre, verkar ovårdad tovig, purrig och till synes utan intresse! Försöker man hoppa mellan tuvorna och råkar komma ner i de svarta stråk som överallt begränsa tuvorna får man först ett ganska ansträngande arbete att ta sig upp igen Hvilket även på sina ställen kan vara förenat med en viss risk ! Lukten från den omrörda gyttjan är vedervärdig Och hurdan ser man väl ut när man lyckats kravla sig upp igen? En syn för gudar ! Torvsmörjan sitter fast i kläderna så att det vill mycket till att få dem rena igen. Här och där mellan tuvorna finnes, åtminstone under försommaren, öppna stråk, fulla med vatten. Med vatten tyckes detta svarta ämne ej ha

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:19.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mera gemenskap än att det är flytande, på ytan finns överallt glänsande violetta plättar, antagligen uppkomna av utkristalliserad harts och kåda från de i dyn nersjunkna växtdelarne. I klart solskin irriteras ögat i hög grad av dessa fläckar. Men finnes strömoln på himlen som tillfälligtvis skymmer bort solen uppstår ett färgspel som man knappast kan se sig förnöjd på.

På det öppna vattnet framträder längre fram på sommaren, stundom i tjocka lager, ett ljusgrönt slem, som av folket kallas "Äfja"! Detta enkla och oansenliga slem utgör emellertid första urämnet till allt organiskt liv på jorden! Tyske Professorn Heribert Rau beskriver livets uppkomst sålunda: -- Om man tager ett glas fyller det med vatten och utsätter det för solen så skall man efter en kort tid märka, att små gröna kulor bildat sig deri, och sätta sig på glasets sidor. Detta är växtceller, Träda flera sådana celler tillsammans, så uppstår en växt, och här alldeles inför vårt öga. "Obestriddligen tillgick i urtiden på samma sätt", och samma lagar enligt vilka förvanta ämnen finna varandra, draga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:20.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1960 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

varandra till sig och bilda celler - De samma kemiska processerna - gäller då som nu. Urhavens gyttja, den fuktiga marken luft och ljus, förenade med elektriska krafter voro då för tiden, det sköte i vilket den organiska alstringskraftens grodd låg. Detta är ett viktigt, oändligt lärorikt kapitel i naturens bok, vars innehåll jag blott kan ge en antydning om här!

Lärorikt i sanning. Små orsaker, stora verkningar! Överallt hvarhelt något vatten finnes, bubblar och rör sig något. Man förnimmer något men i det svarta bläcklika vattnet ser man ingenting. En känsla av äckel och avsky griper en. En ung arbetare som trots upplysning om rätta förhållandet, envist påstod att detta bubblande härrörde av fiskar, tog en dag ett metspö med sig och försökte fånga de der fiskarne! Men detta försök ändade med en grym besvikelse. Hur han mixtrade med kroken följde en jättelik avskyvärd padda med upp. Förargad slängde han både metspö och paddan tillbaka igen. Paddorna äro doch i minoritet. De mesta rörelserna i vattnet förorsakas av ödlor. Af folket kallade " Vannygglor ".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne Adress: Svängsta.

Socken: Asarums Berättat av:

Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

I mosskanten , kallad " Laggen " , såvida den är öppen och fri från skog håller ormarne gerna till. Längre fram på sommaren finner man både snoken och huggormen ute på själva mossens tuvor på vars ljungbevuxna krön de hoprullade i ring njuta av värmen från den stekande solen, vars klara sken här sällan skymmes av någon skugga. De sparsamt förekommande tallbuskarne och småbjörkar som spira från någon högre tuva äro allt för magra och skelettartade för att kunna bilda någon skugga sparsamt klädda med barr och löv som de äro. Det mest framträdande hos dem är det nät av långa trådlika lavar , mest liknande jultomta skägg som i långa tovigga tottar överallt nedhånga från stam och grenar.

Att tala om det sparsamma djurlivet på mossarne skulle föra förlångt, så intressant det än vore. Vi ha ej här så stora mossar att Spoven vistas där. Men Vipor finnes på flera Dessa fåglars hoppande och vingliga flygt och arga skrän upplivar mossens dysterhet. Men så snart arbetet å en torvmosse börjar försummar icke kråkan att infinna sig och förstår sig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:22

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

utmärkt på att ta sin tribut ur arbetarnes matsäckar, hur väl de än försöker gömma dem. En av arbetarne fann på att ha sin mat i en kopparspann och att ta locket av denna översteg kråkans intelligens och uppfinningsförmåga. Kråkornas oupphörliga tjufstrek och påfund för att komma åt maten utgjorde våra mesta glädjeämnen. Gubbarne kunde ibland vräka ur sig kraftuttryck som den värsta hedning förgäves kunde frambrⁿga maken till!

Ännu en sak måste påpekas!

Under den tidrymd av cirka 2,000 år som gått sedan värmetiden tog slut, har nya vitmosslager bildats ovanpå skogstorvlagret, förorsakat av den sednare tidsperiodens ymnigare regn och fuktighet. Detta övra lager är det som i våra dagar upptages och användes till torvströ Och först sedan man kommet igenom detta och påträffar det undre skogstorvlagret, som är tillräckligt sammanpressat och mognat (som uttrycket lyder) kan man börja att ta upp bräntorv! Härvid är dock att märka att många mossar uppstått först under denna sista period

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476: 73.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:.....
Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och som därför alls icke innehåller något lager som duger till brännitorv.

Iselvar.

De väldiga vattenmassor som uppstodo vid inlandsisens afsmältning ha på sinaställen lemnat spår efter sig i form av ofantliga Erosionsfåror. Sådana finnas 3 mycket märkbara inom Asarum. Den östra tar sin början vid södra ändan av Långasjön och fortsätter söderut genom Froarps och Asarums egor. Om man ställer sig vid garvarens i Asarum och kastar blicker norrut har man hela den väldiga dalfåran utbredd framför sig ända så långt blicken når upp mot Froarp.

Den mellersta går fram i Torstarp och har i mitt föregående meddelande omtalats.

Den vestra kan man börja iaktaga söder om Gungbackasjön i Gungvala. Denna fortsätter i en ojemn, bitvis mycket bred fåra genom Gungvala och Torarps egor. Något norr om Hästaryd svänger den av i vester och går i Hästaryds egor i Mörrums socken, för ett trettital år sen följde rännen från Gung-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:24

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-backasjön iselvans fåra men nu är sjöns utlopp taget norrut.
Först längre söderut bildas nu en liten rännil i elvfåran
från några kraftiga källdrag.

Gyttja.

Detta ämne, bildat av slam, nerspolad jord och förintade växter och som förekommer i en stor del av våra sjöar (Även i en och annan sänka, som förr varit sjö men nu är igenväxt. Dock ej mer än att der året om finns vatten, åtminstone på djupet)

Indelas av allmogen i två arter: Fet gyttja som vid beröring kännes fet och klibbig som såpa, och som upptagen och blandad isamman med gödsel, utgör det bästa af våra inhemska jordförbättringsmedel. Samt mager eller torr gyttja som mera smulas sönder vid beröring och är sämre på åkern.

Skillnaden kan väl icke bero på ursprungsmaterialet som säkert varit detsamma överallt. Utan måste ha sin uppkomst av

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:25

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kemiska processer för vilka jag ej kan redogöra. Gyttjan har en alldeles svart, vid upptagningen glänsande färg. Glansen försvinner, men det kolsvarta bibehålles, när den torkar, och blir ej som torvjorden brun då den torkat. Gyttjan samman- drages ej vid torkning såsom torvjord - utan spricker i en otalig massa stycken, med de mest oregelbundna former och visar ej benägenhet att bilda någon viss figur, blir mycket lättare än torv då den torkat.

Isrefflor i Bergen.

Vid inlandsisens framskridande rörelse över landet ren- sade och ombildade den allt det på urberget förut samlade lö- sa materialet och lösryckte på samma gång en massa stenblock ur bergsidorna . Allt detta lösa material sköts såsom en vall framför den framglidande ismassan och gjorde dervid en mängd refflor i det underliggande urberget. Hvarheldst urberget bil- dar jemnare plana ytor finns sådana refflor. Men emedan urberget

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:26.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med undantag av större toppar och branta sidor överallt är täckt av löst material av olika beskaffenhet, är det endast på få ställen de framträder synliga för ögat. Den bäst framträdande finnes å Öjavads egor, strax vester om Svängsta (området tillhör Asarum) Grundberget sluttar här sakta mot norr och refflorna börja nere i sänkan samt fortsätter synliga 70 a 80 meter. En gammal körväg har kommet att gå fram här och därför är det tunna jordlagret bortnött så att refflorna ligga bara. Riktningen är här som nästan överallt N. till S. Bredden varierar från 2-4 tum och djupet är flerstädes 6 tum. Ovan och nedanför finnes jord på berget hvarför refflorna ej synas här. Öfverallt finner man mindre spår då urberget ligger blottat, vilket bevisar att hela traktens berggrund är stämplad med isrefflor som trädde i dagen om de ej låge gömda under jordlager.

((P.S. Den förut omtalade professor Heribert Raus bok utkom 1880 och han omtalar och beskriver de dittills upptäckta antaganden för människornas uppkomst sålunda (Boken är fram-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

8476:27

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ställd i frågor och svar) Frågan: Hur uppstod människan ?
Hvem kan säga det med bestämdhet ? Efter naturlagar ganska
säkert, men efter vilka och huru skall väl alltid förbli en
gåta för oss dödliga. Men på det att i mån se, att det efter
naturens lagar åtminstone är " möjligt " så hören vad vetens-
kapen " Aningsvis " säger derom. När man övergjuter en död
organisk substans med vatten, uppstår vid luftens tillträde
och vid tillräcklig värme en seg formlös massa ur vilken då
mikroskopiska smådjur utveckla sig som man kallar urslem; för-
sta ursprunget till alla djur - alltså även till människan
(som ju med sin kropp tillhör djurverlden) Sådant urslem
gick väl således även vid vår jords uppkomst före de organis-
ka kropparne, i det att det bildade sig av urämnena. Dertill
kommer ännu att vår planet i sin ungdomstid, vid en den nuva-
rande ofantligt överstigande ur honom utvecklad värme och vid
en livligare samverkan mellan elementerna, ägde den till -
räckliga bildningskraften för att ur den oorganiska material
frambringa levande väsen av alla slag, liksom vi än i dag på
nyss antydda sätt (Se: vad jag omtalat om det gröna slemmet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:28.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i torvmassorne) sjelva kunna framkalla infusionsdjur. Men de resultat av samverkande lagar, " Varaktiga naturtankar " och var och en har tagit sitt upphov ur de allmänna verldskrafterna. Växterna alstra äggvite (albumin) och som har alldeles samma kemiska sammansättning, samma beståndsdelar som fåglarnes och öfverhuvud djurens och människans äggvite. Derfor är också äggviten ett hufvudsakligt näringsmedel; Njuta vi den i växterna eller kött innehållna , eller den som förekommer i äggen, så antager den i vår organisation blott en annan form, och visar sig då såsom kött, muskel och nervsubstans o.s.v. Vi se således att växten brödet m.mera, som vi njuta, att dessa döda ämnen derigenom bliva levande " kännande " uti oss. Ägghviten uppstår vidare i växten på det sätt, att det ur det kolsyrade vattnet framgående slemmet upptager ännu ett fjerde element " kvävet ". Bestående av kol, syre, väte och kväve. I det nu på den tiden de mest ur livets grund framgångna växterna bortdogo, uppstodo utan tvivel ur deras äggvite, i det denna blott antog en annan, något fastare form,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:29

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

närmast de lägsta ofullkomligaste djurformerna hvilka som vi sågo vid enkriniterna voro djur och växter tillika. Men genom dessas undergång måste väl åter ett mera bildsamt grundlag uppkomma, och så framträder högre djurformer, tills slutligen under lika förhållanden och under samverkan av de dertill hörande valförvandta ämnena och efter samma lagar Menniskan trädde fram, i vilken naturen uppnådde sin spets ! - - -

Som vi ser är Heribert Raus förklaring helt grundad på Darwins härstamningslära.)))

Men det var en för min person märkvärdig händelse, att just, samtidigt som jag var sysselsatt med ett av de mest smutsiga och obehagliga arbeten, och hade att göra med det mest intetsägande material. En bok kom i mina händer som mer än något annat lät mig få en liten inblick i livets gåtor. Jag lärde, från och med detta att även det aldra obetydligaste i naturen har sin stora betydelse.

Jag har därför egnat kapitlet om mossarne en något utförligare beskrivning Fastän det här sagda ej utgör hundra delen av vad en ödslig mosse kan lära menniskan.

Aug. Holmberg.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8476 30.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kloka Maria i Torstorp och Modigs Stina i Danstorp trollade allt vad tygen höllo, och hade säkert i gamla dar blivit brända på bål. Åka Karna, vars härkomst är obekant, var hela socknens välgörerska, i det hon med hemlagad salva läkte alla sår och skavanker på dem som derom anmodade henne, Lika bra som någon doktor. Höll sig alltid snyggt klädd, Uppträdde även förståndigt och reserverat (Hade säkert fått god uppfostran).

Slanta Kittan och Fiska Brittan i skogsbygden lade på Iglar. Koppade folk Och tog upp magen med tillhjälp av en brinnande ljusstump som övertäckts med ett vattenglas (allt på bara magen I det att ljuset brann förbrukades luften varför en stor knuta av magskinnet pressades upp i det på lufttomma glaset. När någon " Förlött " sig = fått bräck skulle detta hjälpa) Men deras specialitet var att med en ullgarne-tråd måla bort " Dödsmålsmo " . När någon fick rubbning i nervsystemet, samt fick krafterna nersatta och förlorade lusten till arbete, så hade denne råkat ut för dödsmålsmo och detta kunde endast målas = mätas bort efteråt skulle tråden

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:31.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Biörnamåla, Asarums

brännas, hexeriet borde försiggå en torsdagskväll doch ej
främför elden på spisen utan i den mörkaste vrån i stugan
(Denna tro och målning bibehöll sig i skogsbygden till fram
på 1880 talet och jag misstänker att den försiggår ännu !)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:32.

Landskap: Blekinge Uppptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Upppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Yrkesutövare.

Ända till 1880 talet fanns något vester om Joel Nilsson^{S/} i Torstarp en bondgård, omgiven av några småstugor. I en av dessa bodde en skräddare från Skråtiden kallad Styva = Johan. Han sjelv såväl som hustrun voro normala. Men alla barnen fingo 6 fingrar på varje hand och 6 tår på varje fot. Äldsta pojken, även han skräddare bodde till sin död i Asarum. Han lät amputera bort fingrarna som voro för många. Men hans bröder skodon visade att tårna fick bli kvar. Hans bror Nisse bosatt i Trensrum gjorde likaså. Men deras barn blevo alla normala. De övriga syskonens öde är mig obekant. På förståndet voro alla som folket är mäst.

En annan skräddare i Björnamåla (även han från skråtiden) hade byggt sin stuga alldeles invid en förbiflytande större bäck och kallades därför Bäckaskräddaren. Om vårarne behöfde han bara gå ut på förstubron och vittja sina mjärddar i vilka han fångade fisk till husbehov. - -

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

M. 8476:33.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På Klocknabacken fanns en sockenskomakare (frå skråtiden) som på gammalt vis gick från gård till gård, med gesäller och lärpojkar en lång rad. tills långt fram på 1870 talet Och hade sina syställen ända upp i Hoka gård^{er}ne. Han het Tillström, av Hans söner äro flera skomakare av i dag. En av söner^{na} var skollärare och kantor i Ringamåla - dog^{för} ett par år sen.

Böka Jössen i Torstarp var en god skomakare samtidig med den förre - - Av snickare hade vi Ådahl i Asarum, Mölle Petter i Ebbarp samt " Nils Sonesons Olof " i Elmta. Denne specialiserade sig på vävstolar. Enligt anteckningar av honom gjorde han 293 sådana. Längre fram gjorde han ett par hundra hyfvelbänkar till såväl Asarums som omkring liggande socknars slöjdskolor och skolbänkar " utan all måtta ", som han sjelv uttryckte sig.

Stensprängare hade vi en som kallades " Masse Säker ". På hans tid fanns ej någon stubintråd utan ett vassrör i vilket lederna tagits bort med en glödgad ståltråd sattes ner i borrhålet i stenen och fyllades med krut som således före-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:34

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarums

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-nades med krutet i botten av hålet, påtändningen skedde med ett brinnande torrvedsbloss varvid man vid påtändningen fick blåsa lågar in i röret. Detta var ett ytterst farligt experiment heldst när borrhålet hade ett obetydligt djup och otaliga gånger gick skottet förrän Masse hann undan. Sjelv såg jag en gång att Masse gjorde en luftfärd på ett tiotal meter när han sprängde sönder sten i en åker hos bonden " Rike Jösse " i Torarp. När Masse kravlat sig på fötter igen ristade han jorden ur hår och skägg som om ingenting hänt och fortsatte arbetet. Ett öga, halva örat och ett stycke av kinden hade han mistat vid sådana tragedier samt var blå av krutstänk om hals hufvud och händer ! En krutgubbe i ordets fulla bemärkelse !

Björka Johan i Ryedal var socknens glasmästare och den ende i socknen som kunde för hand tillverka " blyspröjsar " sådana man förr hade att hålla styr på glaset i fönsterbågarna. Dagligen vandrade han omkring med en stor låda på ryggen full med glas och fönsterbly och ansågs ha bästa för-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:35

Landskap: Rlekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-tjensten av socknens handtverkare. Diamanten förvarade han i ett tjockt läderfodral som med en flätad ålskinsrem var hängd om halsen (jag minns honom något). En liflig munter beskedlig gubbe men hans käring var ett stort hår av hin.

Träskomakare hade vi Berga Sven i Gungvala och Träsko Hans i Elsebråna. Av smeder var Lanna-backa-smen i Froarp och Törn-gren i Asarum. Denne sednare, socknens bästa smed äfven god skytt och inköpte skinn af alla skogens djurslag som han sedan årligen avyttrade på Sefframässan i Vexjö.

I Emmaboda hade vi en bysmed, fattig som en kyrkråtta, hade ej råd att köpa kol till smidet utan använde i stället björkkart = (Grov björkbark) Derav fick han namnet " Karta Jep-pen " Han råkade illa ut för gästen i Emmaboda fårabacke, och dog inte långt efter gästkrämningen. - Trägrepar (att lassa göd-sel med) tillverkades av Hjorta -Sven- Jepps Hoka och för långt mer än socknens behov av greslor = (brödspadar), råfsor skoffer och liaskaft svarade den gamle rolighetsmakaren Kroka Jonas i Ihre om vilken många historier ännu äro i omlopp (jag har skrif-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8476:36

Landskap: Rlekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-vet hans lufs historia.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:37

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: 1932 Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svängsta den 22 November 1932.

(Hr Seved Svensson , Vexjö.

Tack för brev av i går / Jag skrev i höstas genast så att om söndags morgon hade jag ett ark färdigt. Det var ju mening- en att Hr S. skulle kommet då, Samma dag blev uppsatsen fär- dig. Jag ser av frågorna att jag dervid till all tur berört de områden som S. vill ha besked om. Jag tog alltsammans en- ligt avtal bara kort. Om jag velat gå till botten med allt så hade det blivit mångdubbelt och på samma gång en värde - full kulturbild. Om Hr S. i framtiden vill utge en bok om Asarum så kan jag åstadkomma ett bra mycket bättre inlägg. Har sjelv aldrig tänkt på att ett sånt sammandrag kunde bli något värt att läsa. Hjertligt välkommen vid Jul så kan vi tala närmare härom då.)

Julen firades ungefär lika överallt. Hvarje person : Barn piga och dräng skulle ha sin julahög som julafton lades på bordet vid vars och ens plats derstädes, julhögen bestod av: En liten sigtekaka Tvenne kringlor av kornmjöl En hand-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8476:38.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: 1932 Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- full nötter En do torkad frukt Tvenne färska äpplen samt Ett par strumpor till drängen samt till pigan tyg till ett förkläde (Sy detta fick hon sjelv göra , det fanns inga färdiga att få). I kvällningen samlades man kring en rykande gryta som stod på spishällen nästan full med fläskflott, I detta doppade var och en sin medhafda brödskiva och åt med god smak så flottet rann från både mun och fingrar. Förrän detta påbörjades skulle så många som ville ha dricka en tallrik glödgat bränvin ! Undra inte på att det blev "Julstämning" . Om mornen skulle stora och små till kyrkan i Ottan såvida inte snön gick över öronen. Husfäderna täflade om vem som kom hem först i byn ty den fick först sått och bergat året derpå . Detta bruk var orsak till många kullkörningar och många sönderskurna seltyg samt slagsmål längre fram i helgen. Inga visiter skulle göras juldagen allt var då tyst och stilla men Annandag förrän sjutton fick skorna på skulle det ridas " Staffan Skees ". Detta gick ut på att kunna kasta ut bara en skovel gödsel ur grannens stall förrän det egna

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:39.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: 1932 Född år 1860 i Björnmåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

folket. (Dit ingen häst fanns red man icke).

I skymningen Nyårsafton skulle så många som egde skjutvapen
" Skjuta ut det gamla året " (Detta förekommer mycket ännu).

Julgran förekom ej på landet i min barndom ,men på många
ställen gjorde man en så kallad julbock av några krokiga gren-
ar o halm som ställdes på golvet.

I slutet av 1850 talet upphörde man med att breda halm
på golvet under julhelgen.

Om tjugonde dag jul hette det: " Nu ä dä slut mä bo
julen o dä goa dreckat Nu ä dä te o ta fatt i dän grova trö-
jan den stora yxan o ut i skogen o väsnas ".

När en kvinna fått barn borde elden brinna på spisen
tills barnet blev döpt och ett bra skyddsmedel var att ha
ett hästskosöm i barnets omhölje / Sömmet skulle en häst haft
under foten när han passerade en korsväg = Katolicism. Skydds-
medel mot vad som heldst var att ha 3 tankebönor och för 9 styver
sävenbom, insytt i en läderpung samt bära detta om halsen i
en rem under skjortan. Förstås: En trollkunnig gubbe skulle

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8476:40.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:.....
Uppteckningsår: 1932..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

läsa en kraftig bön över knutan först. Såna gubbar var det gott om . ex. Karl Orre i P. Nils Hoka och Mölle Erik i Påkamåla.

När korna släpptes i bete om vårarne tog ofta Mor i huset en ulltråd om hornen på skällkon och hållande häri ledde hon kon över gården och ut i fästrätet der togs snöret bort, vipades ihop och hängdes på en pinne af flygrönn i samma kos b-ås tills om hösten. Då skulle korna gå regelbundet hem om kvällarne och den blev heller inte mjölkad av " vaiterna ".
Obs: Garnet skulle vara av ull frå ett svart får.

Ja härmed har jag gjort en liten ansats att försöka vara till någon nytta skulle det vara något vidare som önskas svar på så giv mig en antydning derom. Som vi ser har jag uraktlåtet att tala om den nya tiden ty den känner Hr S. lika bra till som jag. . Men de gamle förhållanden vet jag mera om, fastän som jag förut sagt skulle man avhandla ämnet tillfullo så bleve det tjugtals ark.

Det brådskar inte alls med manuskriptet som lånades jag

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8476:41.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....

Härad: Brälsne..... Adress: Svängsta.....

Socken: Asarums..... Berättat av:.....

Uppteckningsår: 1932..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

håller nu på med att besvara ett par frågor jag fått mig till-
sända från Nordiska Museet . Jag anskaffade en Bastmatta till
N. Museet för lite sen De hade ej reda på att sådana väfts för-
rän jag en gång vid beskrivningen av Lindbast , gjorde dem
uppmärksammade härpå.

Välkommen vid Jul.

Högaktningsfullt

Aug. Holmberg

Hjertlig tack och helsning frå mor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8476:42.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- Fornminnen -

Den stora , numera bortgrävda jordhögen, beväxt medan den fanns, av gamla knotiga Ekar . Den fanns på åkern öster om Jannebergs smedja.

Kallades : Odinshögen och Hedningahögen -

Stensättningarne något norr härom till höger om vägen i Ekbacken der Storelids skolhus är samt delvis på åkern norr derom. I samma åker i en med Ekar överväxt klipp-parti finnes en grotta som Gästgivaren i den gamla Asarums gästgivaregård använde såsom serveringsgrotta.

" Offerkällan " med anor frå Hedentid. Stensättningen å Mönsterslätten öster om Kurreboda, norr om vägen mot Kopparhammarn.

Forngraven i Torarp bestående av 10 st. flata stenar resta i en aflång fyrkant. Höjd frå botten 75 cm Bredd 85 a 90 Längd 230 cm. Påträffad och undersökt av Gussa Pellen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8476:43.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av eget vinstbegär. Påträffad och anmäld hos Bl: Hembygdsförbund av A. Holmberg. Beskrivning med teckning införd i Bl. Hembygdsförbunds årsbok 1929.

Det ofantliga stenkumlet (Bronsåldersröse) vester om Helenebergs varv å Sternö udde, kallat Stora Rör, äfven Höga Rör. -

En vid 1931 års vägomläggning söndersprängd offersten vid Skärhallajemn Elmta.

Socknens första skolhus skulle vara en av gråsten uppförd stuga av stora dimensioner belägen i Nötabråne vid den höga liden 1/2 kilometer norr om nuvarande Handlarens i Nötabråne. Uppförd på 1840 talet skulle den varit i bruk för sitt ändamål blott några år. Därefter stod den som en till det sistta mycket förfallen ruin. Vid nu pågående vägomläggning har den i stenkrossen förvandlats till makadam.

Skolhuset vid Hoka, i vilket jag gick, såldes, efter att skolan flyttats till Lurorna Per Nils Hoka till Godtemplar-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8476:44

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne Adress: Svängsta.

Socken: Asarums Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Biörnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-föreningen i Stilleryd och står där i samma ursprungliga skick
såsom deras samlingslokal.

A.H.

Skriv endast på denna sida!